

11.1.2023

Ympäristövaliokunta
Eduskunta
YmV@eduskunta.fi

ASIA: VNS 7/2022 vp**Lausunto koskien valtioneuvoston selontekoa maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta**

SLC kiittää mahdollisuudesta lausua maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta (MISU) ja toteaa pyydettyä seuraavaa:

Tausta

Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (maankäyttösektori) ovat kokonaisuudessaan olleet Suomessa pääsääntöisesti nettonielu, suurelta osin metsien tuottamasta hiilinielusta johtuen. Vuonna 2020 nettohiilinielu oli -17,3 miljoona hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Maankäyttösektorin suurimmat päästöt raportoidaan ojitettujen turvemaiden maaperästä metsistä ja maatalousmailta. Viljelysmaan osalta päästöt olivat vuonna 2020 8 miljoona hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Hallitus on asettanut tavoitteeksi maatalouden kasvihuonepäästöjen vähentämisen 29 prosenttia (-4,6 miljoona tonnia CO₂ ekv) vuoteen 2035 mennessä.

MISU:ssa esitetyillä lisätoimilla tavoitellaan vähintään kolmen miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin nettovaikutusta vuoteen 2035 mennessä. SLC pitää hyvänä, että ilmastosuunnitelma on kattava siihen sisältyessä lähemmäs 40 erilaista toimenpide-ehdotusta. Näistä noin puolet koskevat suorasti tai epäsuorasti maataloutta ja vastaavasti noin puolet liittyvät metsiin. SLC korostaa toimien kustannustehokkuutta, kannustavuutta ja vapaaehtoisuutta silloin kun vaikutuksia haetaan yksityismaihin. Monet toimenpiteiden vaikutuksista näkyvät vasta pidemmällä aikavälillä ja niihin liittyy paljon epävarmuuksia, minkä vuoksi ilmastosuunnitelmassa on oltava joustovaraa.

Joulukuussa 2022 Luonnonvarakeskuksen julkistamissa ennakkotiedoissa maankäyttösektorin kasvihuoneinventariosta ilmeni sektorin muuttuneen kokonaisuudessaan päästölähteeksi. Muutos johtui suurilta osin metsien hiilinielun pienenemisestä, joka on johtunut metsien kasvun hidastumisesta ja hakkuiden määrästä.

Maatalous ja HERO-ohjelma

Alkuvuodesta 2022 Luonnonvarakeskuksen LUKE:n toimesta laadittiin Hiili-euro -ohjelma (HERO), jossa määritellään miten maatalouden 29 prosentin

päästövähennystavoitteeseen päästään, niin että maatilojen talous ja ruoantuotannon omavaraisuus Suomessa ei heikkene vaan vahvistuu. HERO-ohjelman tarkastelun pohjana hyödynnettiin muun muassa MTK:n ja SLC:n vuonna 2020 julkaiseman maatalouden ilmastotiekartan ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman pohjaksi laadittuja skenaarioita sekä viime vuosina julkaistuja tutkimustuloksia. Keskeisiä ohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä ovat muun muassa kivennäismaiden hiilensidonnin parantaminen, typpilannoituksen tehostaminen ja nautojen metaanipäästöjä vähentävän rehun käyttö. Maatalouden päästöt vähenevät myös uusiutuvan energian käytön lisääntyessä ja nautojen lukumäärän vähitellen vähentyessä.

Ohjelmassa turvemailta haetaan päästövähennyksiä mm. ohjaamalla soveltuvia turvemaapelloja kosteikkoviljelyyn, siirtämällä yksivuotisten viljojen viljelyä turvemailta kivennäismaille sekä ohjaamalla soveltuvia kohteita maataloustuotannon ulkopuolelle esimerkiksi ilmastokosteikoiksi tai metsitykseen. SLC korostaa, että varsinkin turvemaapellojen viljelyn merkittävään rajoittamiseen tulee suhtautua varovaisesti unohtamatta oikeudenmukaisuutta turvemaapelloja viljelijöitä kohtaan.

HERO-ohjelma pitää sisällään myös arvion toimien kokonaiskustannuksista. Kokonaiskustannusten arvioidaan nousevan asteittain 70 miljoonan euron vuositasolta 100–200 miljoonan euron vuositasolle vuonna 2035. Maatalouden ilmastotoimien kustannuksille on löydettävä katetta sekä markkinoilta että julkisista varoista. Luken arvion mukaan tähän tarvitaan uutta rahoitusta, uusia panostuksia ja osin nykyisten resurssien uudelleensuuntaamista. SLC yhtyy näihin arvioihin.

Maataloutta koskevat toimenpidekohtaiset kommentit

Turvapeltojen ilmastokestävään käyttöön liittyviä toimenpide-ehdotuksia on 7 kpl. Suunnitelman mukaan 2035 mennessä noin puolet, tai 100 000 ha, Suomen turvepelloista olisi näiden toimenpiteiden piirissä. Turvemaiden osalta SLC korostaa, että toimenpiteiden pitää perustua viljelijöiden vapaaehtoisuuteen.

Maankäyttösektorin toimenpidekokonaisuudessa on tunnistettu tarpeet kartuttaa tietopohjaa, kokemuksia ja osaamista toimenpiteiden pohjalle. Tiedepohjaista mittaristoa ja työkalupakkia peltojen hiilen sidonnin ja hiilivarastojen edistämistä koskien kehitetään mm. Carbon Action -hankkeen puitteissa. Hanketta tulisi jatkaa. On huomionarvoista, että kuivien viljelyvuosien lisääntyessä on mm. ilmennyt, että kuivuus ei vaikuta turvemaapellojen sadontuottokykyyn samalla tavalla kuin kivennäismailla.

Hiilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelman rahoitus pitää varmistaa tulevassa hallitusohjelmassa. Ohjelman kokeilut ja jalkauttaminen tulee tehdä läheisessä yhteistyössä viljelijöiden, maatalousneuvonnan ja tutkimuksen kanssa sekä rahoitusta on varattava viestintään tutkimustiedon soveltamiseen tilatasolla. On tarpeellista, että tutkimustiedon jalkauttamiseen kehitetään uudenlaisia tehokkaita neuvontamenetelmiä, joilla varmistetaan laaja viljelijöiden tavoitettavuus.

MISU sisältää lukuisia muita erityisen tärkeitä ja kannatettavia viljelysmaahan liittyviä toimenpiteitä: Valuma-alue suunnittelu, Hiilen sidonnin ym. vähentämisen markkinoita sekä kannustimia, Kokeilut ja jalkauttaminen (Hiilestä

kiinni tulokset) ja Kasvihuonekaasuinventaarion ja seurantajärjestelmän kehittäminen (hiilestä kiinni-tieto-ohjelma).

SLC:n ja MTK:n ilmastotiekartassa identifioitiin merkittävä biokaasun tuotannon lisääminen – myös Etelä-Suomessa – ja aurinkoenergian käytön lisääminen maatiloilla tärkeiksi ilmastotavoitteiksi, mutta niitä ei ole sisällytetty maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan.

Metsät

Suomen metsät ovat olleet viimeiset 70 vuotta merkittävä hiilinielu. Viimeisimpien vuotta 2021 koskevien ennakkotietojen mukaan maankäyttösektori on muuttunut hiililähteeksi metsien hiilinielun pienentymisen, eli metsien lisäkasvun vähenemisen, johdosta. Tästä huolimatta metsien tilavuus edelleen kasvoi ja siten myös metsät pysyivät hiilinieluna.

MISU:ssa metsämaan nielun arvioidaan kasvavan vuoteen 2025 asti, minkä jälkeen se pienenee. Suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden vaikutukset metsämaan nielupotentiaalin kasvun arvioidaan olevan noin 3 miljoonaa hiiliiekvivalenttitonnia vuoteen 2035 mennessä.

Luonnonvarakeskuksen metsäsektorille teettämän metsätalouden ilmastotiekartan mukaan metsien hiilivarastoa voitaisiin kasvattaa aktiivisella metsänhoidolla 182 miljoonalla ekvivalenttitonnulla vuosien 2021–2035 aikana (noin 12 milj. CO₂-ekv. tn vuosittain). MISU sisältää siinä esitetyt keskeiset toimet. Metsänomistajat pitävät hyväksyttävimpinä toimina metsätuhoriskejä minimoivia toimenpiteitä, joutoalueiden metsitystä ja lannoitteista saatavaa lisäkasvua. Suometsien ennallistaminen ja vakituinen suojele puolestaan ovat vähiten hyväksytyjä toimenpiteitä.

Metsätaloutta koskevia suoria MISU-toimenpiteitä ovat suometsien tuhkalanhoito, kivennäismaiden lannoitus, tehokas metsänuudistaminen, lahoppumäärän kasvattaminen, peitteisen metsänkasvatuksen lisääminen soveltuvin osin suometsissä, metsätuhoriskien vähentäminen, kiertoaikojen pidentäminen ja kunnostusojitusten vähentäminen. Metsiin tai puunkäyttöön liittyviä toimenpiteitä ovat myös valuma-alue suunnittelu, pitkäikäisten puutuotteiden käytön lisääminen, metsittäminen sekä markkinaperusteiset ja kannustavat toimenpiteet.

SLC haluaa tuoda esille, että vaadittaessa yksityisiltä metsänomistajilta toimenpiteitä metsiensä nielujen kasvattamiseen tavoilla, jotka ovat selkeästi ristiriidassa metsätalouden tuotoksen ja tuoton kanssa, on toimenpiteistä maksettava julkista tai markkinaehtoista korvausta. Tällainen toimenpide on esimerkiksi kiertoaikojen pidentäminen.

Neljännes kaikesta Suomen puustosta sijaitsee soilla. Metsätalousmaasta noin kolmannes (9,1 milj. ha) on soita, joista puolestaan noin puolet on ojitettuja. Moni MISU:n metsämaata koskevista toimenpiteistä koskee suometsiä. Suometsien kunnostusojitusten vähentämiseen ja peitteisen metsänkasvatuksen lisäämiseen pyrittäessä tulee edetä harkitusti, sillä tutkimustietoa vaikutuksista ei ole vielä riittävästi.

Metsien uudistumisen nopeuden ja tehokkuuden tärkeys on MISU:ssa esillä. Paisuneiden hirvieläinkantojen, etenkin hirvien, aiheuttamat taimituhot ovat merkittävä metsien uudistumista ja sekapuustoisuutta heikentävä tekijä. Siten hirvieläinten tehokas kannanhoito tulisi myös olla osana toimenpiteitä.

Tuleva metsätalouden kannustinjärjestelmä, METKA, on keskeisessä asemassa metsien kasvun parantamisessa, minkä vuoksi sen rahoitus tulee turvata. SLC korostaa lopuksi, että metsien kasvukunnosta huolehtiminen pitkällä aikavälillä on avain asemassa hiilinielujen suotuisan kehittymisen kannalta. Etenkin panostukset nuorten metsien ja taimikoiden hoitoon sekä metsänhoidon hyvä laatu ovat ensisijaisen tärkeitä tällä hetkellä. Metsätalouden kannustimet, informaatio-ohjaus ja koulutus tukevat näitä toimia.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.

Rikard Korkman
Asiamies

Viktor Harvio
Metsäasiamies